

Grundlæggende undervisningsmateriale

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

Dette materiale relaterer sig til uddannelsesplanen ”Interkulturel kompetence i jobfunktionen”. Materialet har fokus på social- og sundhedsområdet. Da planen er en multiplan, er der også udviklet et generelt undervisningsmateriale til planen. Begge materialer er tænkt som inspiration til undervisningen. Materialet er bygget op over følgende temaer:

Tema 1: Etniske minoriteter i Danmark

I dette tema får deltagerne kendskab til etniske minoriteters situation i Danmark. Befolkningssammensætningen belyses via statistik. Herved lærer deltageren at arbejde metodisk for at belyse en problematik, der fremover vil få betydning i forhold til jobsituationen.

Tema 2: Mødet med et "andet" menneske

I dette tema får deltageren kendskab til sociologiske og kulturelle teorier, der forbereder dem i mødet med etniske minoriteter. De får ligeledes kendskab til redskaber, som giver dem mulighed for refleksion over mødet med denne gruppe.

Tema 3: Viden er vejen til et godt møde

I dette tema arbejdes der med identificering af kulturelle forskelligheder via praktiske oplysninger om omsorg og pleje til nydanskere. Hvor? Hvordan? Hvilken lovgivning? Der arbejdes med muligheder og rettigheder.

Tema 4: Kommunikation med personer med anden etnisk baggrund

Kommunikation over kulturgrænser, koder, dechifring, verbalt og nonverbalt, gestus. Kommunikation i social sammenhæng. Herunder skelnen mellem acceptable og ikke-acceptable adfærdsformer i jobudførelsen i forhold til forskellighed.

Begrundelse for uddannelsesbehovet

Det danske samfund ændrer sig hastigt. Vores samfund udvikler sig fra at være kulturelt homogent til et multikulturelt samfund. Begrebet gæstearbejder forsvinder og erstattes med medborger med anden etnisk baggrund. Denne gruppe af medborgere deltager i alle aspekter af samfundet på lige fod med oprindelige danskere. Flere og flere mennesker fra etniske minoriteter er ved at blive gamle i Danmark. Ældre etniske medborgere er ganske enkelt ikke blevet vurderet som en del af fremtidens plejehjemsklientel. Man har haft den forestilling, at ældre fra etniske minoritetsgrupper nok ville vende tilbage til deres hjemland, eller at de helt automatisk ville blive passet af deres familiemedlemmer. Efterhånden bliver det mere og mere tydeligt, at ældre fra de etniske minoritetsgrupper er en del af det danske ældrebillede. Samfundet står over for en demografisk udvikling, der burde medføre, at man forberedte sig på et voksende antal meget gamle mennesker, heriblandt ældre indvandrere. Danmarks Statistik har fremskrevet tallene. I år 2005 vil antallet af ældre være steget til 45.000, og i år 2020 vil denne befolkningsgruppe være på ca. 84.000. Det totale antal personer med anden etnisk baggrund stiger fra 89.490 i 2005 til 168.836 i 2020 (<http://www.statistikbanken.dk/>).

I omsorgssektoren kommer der flere og flere borgere med anden etnisk baggrund. Selvom kultur, sprog og traditioner hos de nye brugere af omsorg og pleje kan være anderledes end dem, man som medarbejder i social og sundhedssektoren er vant til, så er udgangspunktet for hjælp og omsorg uændret. Det betyder dog fortsat, at omsorgsmedarbejdere vil stå overfor nye udfordringer både på det professionelle og det personlige plan. Med disse udfordringer er det nødvendigt at udvide eget bevidsthedsniveau mht. den nye praksis, der skal gennemføres i mødet med denne gruppe af brugere.

Pædagogiske overvejelser vedr. tilrettelæggelse af undervisningen

I mødet med ældre af anden etnisk baggrund kan der opstå vanskelige situationer, som udfordrer omsorgsmedarbejderen og hendes kompetencer. Medarbejdere med manglende kompetence på dette område vil let blive påvirket af mediernes populistiske bearbejdning af emnet, og alle de gode intentioner vil resultere i dårlige løsninger. Hensigten med uddannelsen er ikke at give deltagerne en færdig løsning på enhver situation. Undervisningen sigter mod at give deltagerne redskaber til at forstå og orientere sig i mødet med brugere med en anden etnisk baggrund. Undervisningen udvikles og planlægges ud fra følgende kriterier:

- *Det subjektive kriterium* - indholdet skal være vigtigt for deltagerne og have baggrund i deltagerens virkelighed, således at de kan bidrage med egne erfaringer.
- *Det objektive kriterium* - emnet skal belyse forhold i den sociale sammenhæng som deltagerne indgår i.

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

- *Handlekriteriet* - undervisningen skal give deltagerne mulighed for at være aktive og udadvendte på et konkret plan.
- *Relevanskriteriet* - deltagerne skal få viden og erfaringer, som de har brug for i fremtiden.

På baggrund af disse kriterier vil undervisningen skabe et oplevelsesrum, hvor deltagerne danner og afprøver hypoteser og vurderer deres egne holdninger og handlinger på et konkret plan.

Hovedprincip: undervisningen orienterer sig ikke mod problemer i kulturmødet men mod ressourcer og udfordringer i mødet med individet!

Samtale og dialog vil skabe den nødvendige ramme omkring denne synsvinkel.

Planlægning af undervisningen

Uddannelsen afvikles over 3 dage og indledes med en introduktion. Deltagerne opstiller i grupper fire problemfelter eller udfordringer, som de mener er vigtige i mødet med etniske minoriteter. I de følgende halvanden dag arbejder eleverne med de 4 temaer. Uddannelsen afsluttes med, at deltagerne vender tilbage til deres opstillede liste over problemfelter og udfordringer og diskuterer løsninger (se forslaget til lektionsplan).

Følgende perspektiver og områder inddrages:

Tema 1

- Minoritetsgrupper i det danske social og sundhedsvæsen
- Statistik om befolkningssammensætning nu og i fremtiden. Hvad venter der os?

Tema 2

- Etik og moral i mødet med de andre (findes der nogle universelle værdier?). Hvordan er man en professionel plejer?
- Er sundhedsopfattelsen anderledes hos mennesker med anden etnisk baggrund?
- Kulturgrammatik, hvad er interkulturel kompetence? Kulturbegrebet og dets betydning i mødet med andre mennesker. Skyld/skam, jeg- og vi-kultur.
- Modernitetens betydning i mødet med de etniske minoriteter.
- Kortlægning af minoritetsgruppernes situation i Danmark på basis af Pierre Bourdieu's teorier: en analyse af etniske minoriteters situation på basis af deres sociale, økonomiske, kulturelle og symbolske kapitaler (ressourcer).

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

Tema 3

- Praktiske oplysninger om omsorg og pleje til nydanskere. Hvor? Hvordan? Hvilken lovgivning? En kort præsentation af deres mulighed og rettigheder, cases inddrages.

Tema 4

- Kommunikation over kulturgrænser, koder, dechifring, verbal og nonverbal, gestus. Kommunikation i social sammenhæng. Kommunikationsredskaber.

Tema 1

Etniske minoriteter i Danmark

Hensigten er, at deltagerne får et kendskab til etniske minoriteters situation i Danmark. I den forbindelse får deltagerne mulighed for at sammenligne myter og fakta og bliver bekræftet eller afkræftet i deres holdninger i forhold til de etniske minoriteter.

Oplæg

I denne fase er det vigtigt, at deltagernes erfaringer og viden inddrages i undervisningen, så det skaber en følelse af relevans hos deltagerne.

På basis af et sæt spørgsmål skal deltagerne i grupper diskutere deres viden omkring etniske minoriteter. Hver gruppe laver en liste over fire udfordringer eller problemfelter, som de mener er vigtige i mødet med etniske minoriteter.

Deltagerne præsenteres for de reelle statistiske tal. I den forbindelse anvendes indenrigsministeriets hjemmeside og tal fra Danmarks statistik. (Årbog om udlændinge i Danmark, 2002).

Med dette som udgangspunkt diskuteres holdninger og fordomme over for indvandrere og flygtninge. I den sammenhæng diskuteres også mediernes betydning for skabelsen af vores holdninger. Efter en kort præsentation af lovgivningen på dette område afsluttes temaet med en diskussion omkring forholdet mellem lige rettigheder og lige muligheder. Det er vigtigt at påpege at der på området er lige ret, men ikke lige muligheder (www.aldreviden.dk/etniske).

Tema 2

Mødet med et "andet" menneske!

Er mødet med de "andre" kun et kulturmøde? Hvad vil det sige at møde et andet menneske? Hensigten er, at deltagerne gennem kendskab til sociologiske og kulturelle teorier bliver i stand til at forberede sig til mødet med etniske minoriteter. I den forbindelse får de kendskab til redskaber, som giver dem mulighed for refleksion over mødet med denne gruppe. Deltagerne præsenteres for de tre grundfortællinger, som danskerne bruger til at forholde sig til fremmede kulturer (Torben Rugberg Rasmussen). Disse fortællinger kobles til de tre grundlæggende integrationsstrategier assimilation, segregation og pluralistisk integration, (se bilag 2) Resourcesyn/mangelsyn kobles til Pierre Bourdieus teorier omkring de menneskelige kapitaler.

Oplæg

Er etniske minoriteter problematiske, eller bliver de problematiske på baggrund af den diskurs, der hersker i samfundet? Det er vigtigt, at deltagerne bliver bevidste om deres egen kulturelle forudforståelse og selvforståelse (Iben Jensen). Vi er uden tvivl påvirket af den diskurs, som findes i samfundet omkring flygtninge og indvandrere. Den måde, hvorpå begivenheder bliver fortalt, er uden tvivl med til at konstruere den virkelighed, der tales om, og det har igen konsekvenser for deltagerens virke som omsorgsmedarbejdere. Interviewundersøgelser viser, at de fleste danskere kobler begreberne "indvandrer" og "problem" sammen i begrebet indvandrerproblematik. Ifølge Torben R. Rasmussen findes der tre grundfortællinger omkring de "fremmede" i vores samfund:

1. *Den dæmoniske fremmede* som resulterer i fjendskab mellem os og dem!
2. *Den eksotiske fremmede* som resulterer i, at vi tror, at vi er på ferie, når vi møder "en af dem"! Og deres livsform er et spændende alternativ til vores moderne livsform.
3. *Den barnlige fremmede* som resulterer i, at vi tror, vi har et ansvar for at de skal udvikle sig, og at de først er gode nok, når de er ligesom os.

Disse tre fortællinger danner rammen omkring det såkaldte kulturmøde mellem danskere og etniske minoriteter. Afhængigt af hvilken fortælling vi tror på, vælger vi at møde "dem" med et etnocentrisk eller kulturel relativistisk syn. Dette vil resultere i to uheldige integrationsstrategier: assimilation eller segregation (se bilag). I vores begrænsede sprog- og "kulturforståelse" har vi ofte tendens til at fokusere for meget på eller fokusere for lidt på kulturforskelle betydning i mødet med etniske minoriteter. Vi glemmer, at vi står over for et enkeltstående fremmed menneske. I stedet vurderer vi brugernes værdier og handlinger kulturspecifikt (Iben Jensen). Dette syn resulterer i, at vi enten favoriserer de danske normer og vurderer andre kulturers "rigtighed" fra majoritetens synsvinkel eller bruger kulturelle forskelle (andethed) som forklaring og undskyldning for personens handlinger. Når man

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

---

bruger kulturelle forskelle som markører for at forklare handlinger eller adfærd i mødet med en nydansker, kan man komme i den situation at bibeholde stereotype forestillinger om minoriteter med en bestemt baggrund og overse kompleksiteten i de konkrete personers udtryksformer og faktiske livsmåde. I sådanne situationer ser man personens adfærd og tankesæt som udelukkende kulturelt betinget og overser de antropogene (almenmenneskelige) og individuelle (unikke) træk ved brugernes karakter. Et menneskes personlighed er mere kompleks, end det kan vurderes ud fra nogle såkaldte kulturelle "særtegn" som f.eks. tørklæde! (Heidi Kromayer, M. Necef) Derfor er det vigtigt, at deltagerne bliver præsenteret for Pierre Bourdieus teorier.

En kort gennemgang af de vigtigste begreber i Bourdieus teorier:

Felt - Vi møder disse brugere fra etniske minoriteter i en bestemt kontekst og et bestemt felt, som vi bør gøre os bevidste om. Ældresektoren er institutionaliseret, hierarkisk struktureret og er befolket af personale (individer), som befinder sig i forskellige positioner, som er afhængige af deres habitus og kapitaler.

Habitus - Med habitus forstås et sammensurium af dispositioner (viden, oplevelser.....), som er med til at hjælpe en person eller et system til at vælge en særlig type handling eller reproducere et bestemt mønster. Habitus forårsager, at man reproducerer den kendte handling under samme type forhold og på den måde får trykthed og et forhold man kan genkende.

Reproduktion - Reproduktion af handlinger er nøgleordet i denne sammenhæng. Hjælperen, som er vant til at omgås oprindelige danskere, vil gerne fortsætte med at reproducere sine gøremål over for brugere fra etniske minoriteter. Problemet er, at nogle af disse handlinger er totalt uforståelige for brugere med en anden etnisk baggrund. Og derfor kan hjælperens handlinger resultere i en påføring af det vilkårlige, som om det var nødvendigt. Mange af vores aktiviteter er hverken naturnødvendige eller logisk nødvendige. Men de bliver praktiseret sådan i sociale systemer i samfundet, som om individet ikke vil leve lykkeligt uden dem.

To eksempler for at uddybe denne teori (Klassiske og moderne samfunds teorier):

Eksempel 1

Jul er en meget hyggelig begivenhed, derfor skal vi HYGGE os! Men denne opfattelse og de relaterede handlinger er ikke naturnødvendige for brugere, som ikke holder jul. Reproduktion af nogle bestemte handlinger er uforståelig for beboeren. I den forbindelse skal vi finde ud af, om denne bestemte iraker holder jul eller ej.

Eksempel 2

Er vores bruger klar over, at social- og sundhedshjælperen er bundet af bestemte regler, og derfor skal henvende sig til sin overordnede? Hvordan påvirker denne

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

---

viden mødet mellem personale og brugere med anden etnisk baggrund? Hjælperen kan ikke automatisk reproducere den sympati og godhed, som brugeren er vant til at modtage fra ens egen nærfamilie. Denne manglende reproduktion af handling fra hjælperens side skaber utryghed hos brugeren.

Information er derfor nøgleordet i dette møde. Vi møder ikke en person med en bestemt kultur. Vi møder en bruger med forskellige ressourcer (kapitaler).

Kapitaler (ressourcer) - Bourdieu inddeler kapitaler i en økonomisk, social og kulturel del og mener, at den person, som har rigeligt af disse kapitaler bliver tildelt en stor *symbolsk kapital*. For at kunne anvende hans ideer i vores sammenhæng, er det nødvendigt at definere økonomiske, kulturelle og sociale kapitaler.

- Økonomisk kapital er materiel rigdom.
- Social kapital er erfaringer med at indgå sociale relationer med andre mennesker, hvorved der opnås færdigheder i at kommunikere og opbygge sociale forhold og netværker.
- Kulturel kapital er viden og forståelse af normer, traditioner og værdier, som kan anvendes i et felt.

Deltageraktiviteter

1. Værdier og livsformer

Deltagerne skal enkeltvis og i grupper beskrive, hvilke værdier og livsformer der karakteriserer forskellige etniske grupper f.eks. vietnamesere, tyrkere, irakere. De indikatorer, som kan bruges, er bolig, mad, børneopdragelse, osv. I det følgende kan deltagerne se nogle klip fra programmet "Ind i Danmark". Dette fjernsynsprogram prøver at give et nuanceret billede af de etniske minoriteter. Gennem gruppediskussion samles indtrykkene fra filmen. Disse indtryk sættes i forhold til beskrivelserne som deltagerne har lavet.

2. Case

Deltagerne bliver præsenteret for en case om Ali, som er pensionist og er kommet til Danmark som gæstearbejder. Deltagerne skal beskrive Alis ressourcer (kapitaler) og prøve at placere ham i Kapitalkortet. Kapitalkortet er det redskab, som skal give deltagerne overblik over deres møde med Ali. Deltagerne skal prøve at placere sig selv i dette kort og på den måde finde ud af, om de har en automatisk forståelse af hans situation! De to kort kan nemlig se meget forskellige ud.

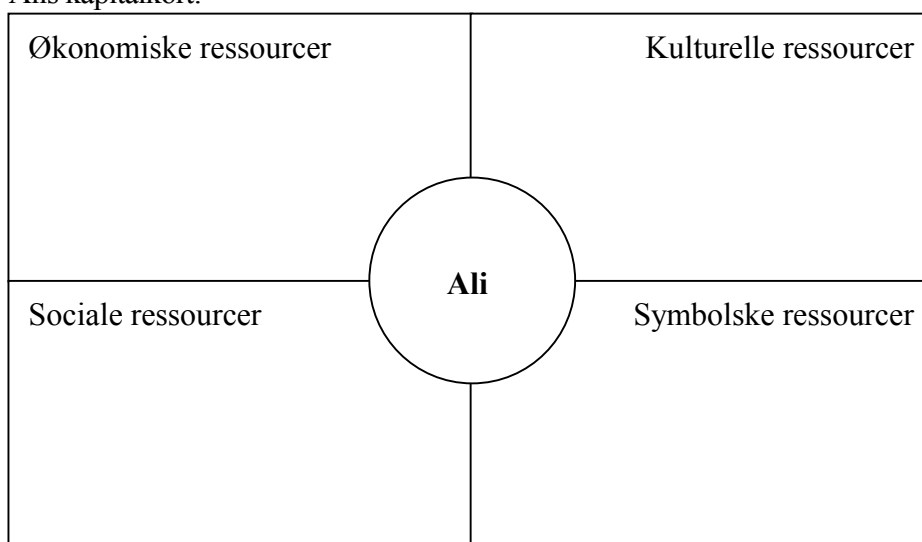
"Ali er 65 år og kom til Danmark i starten af 1970'erne som gæstearbejder. Han arbejdede som ufaglært arbejder i nogle år, men på grund af en arbejdsulykke har han modtaget invalidepension i de sidste mange år. Han skal snart på folkepension. Hustruen døde for nogle år siden. Som enkemand har han siden boet sammen med

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

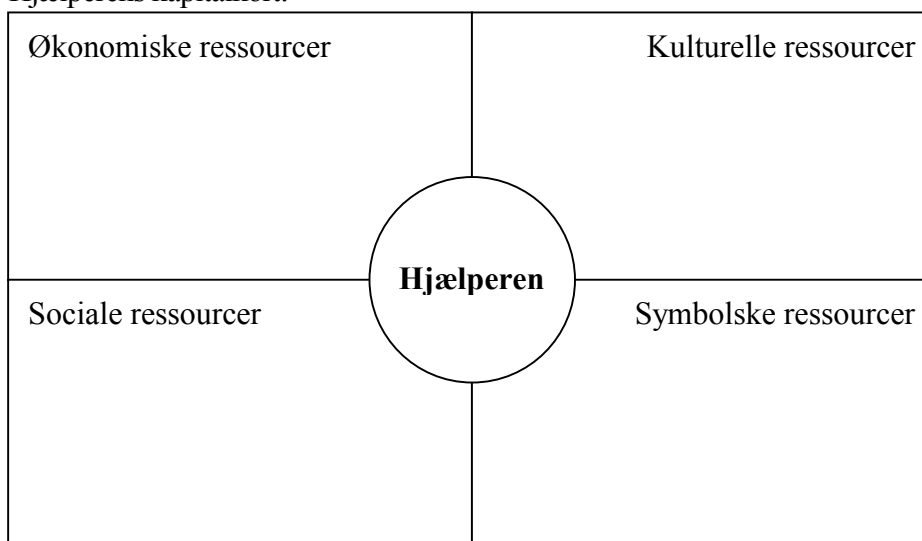
Grundlæggende undervisningsmateriale

sin søn og svigerdatter og disses fire børn. Ali er ikke særlig god til dansk. Derfor plejer børnene at hjælpe ham, når han skal tale med myndighederne. Samlivet er ikke gået så godt, som Ali havde forestillet sig. Ali begynder at indse, at han udgør en belastning for familien. Det er svært for ham at forestille sig et liv på plejehjem sammen med danskere, hvem han ikke kan dele sine erfaringer og oplevelser med. Han kommer alligevel på plejehjem. Han er ked af det det meste af tiden og vil ikke modtage hjælp fra de kvindelige hjælpere. Personalet føler sig magtesløst....."

Alis kapitalkort:

Hjælperens kapitalkort:

Tema 3

Viden er vejen til et godt møde!

Hensigten med dette tema er, at deltagerne får kendskab til de kilder, som kan give dem information om etniske ældres økonomiske, sociale og kulturelle baggrund. Det er ganske umuligt at kunne sætte sig ind i alle etniske minoriteters livsførelse i Danmark. Det hjælper ikke deltagerne meget at kende islam eller buddhisme, da vi møder individet i det moderne. Temaet skal give deltagerne mulighed for at skaffe sig viden om de konkrete emner, de arbejder med.

Oplæg

Udgangspunktet for dette tema er at præsentere hjemmesider og bøger, som kan skaffe deltagerne de nødvendige informationer. Deltagerne bør vide noget om denne gruppe ældres sociale, kulturelle og økonomiske forudsætninger og virkelighed, da dialektikken mellem individ og samfund spiller en stor rolle. Det må påpeges, at præcis det forhold at de ældre bedømmes på samme vilkår uden at være ligestillet i forudsætninger, betyder en reel chanceulighed. I det følgende præsenteres to mulige aktiviteter:

1. Informationsøgning på basis af stikord

Efter en kort præsentation af litteratur og de relevante hjemmesider inddeles holdet i 4-5 grupper med adgang til Internet. Hver gruppe får til opgave til at skaffe information om et af følgende emner og præsenterer sine resultater for de andre. *Religion, sygdom, social service, kultur og foreninger, pension, flygtninge og indvandrere, demens og etniske minoriteter.* Udskrifterne samles i en mappe og kopieres til holdet. Følgende hjemmesider kan anvendes. Deltagerne har selvfølgelig mulighed for at finde noget selv.

www.finfo.dk/

www.nydansker.dk

www.etniskeaelde.dk

www.aeldreviden.dk/Temaer/minoriteter/

www.kum.dk

www.inm.dk

www.ms-dan.dk

Deltagerne kan få adgang til følgende information gennem finfo:

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

Ny i Danmark	Social Service	Arbejde	Kultur
<u>Ny i Danmark (11)</u>	<u>Social Service (1)</u>	<u>Arbejdsmarked & integration (8)</u>	<u>Kultur (1)</u>
<u>Asyl (9)</u>	<u>Sundhed & Sygdom (7)</u>	<u>Arbejdstilladelse (4)</u>	<u>Nyheder & Medier (36)</u>
<u>Opholdstilladelse (2)</u>	<u>Sygesikringsbeviset (1)</u>	<u>Jobsøgning (9)</u>	<u>Biblioteker (12)</u>
<u>Integration (21)</u>	<u>Læge (3)</u>	<u>Erhverv / selvstændige (3)</u>	<u>Indvandrerbiblioteket (2)</u>
<u>Frivillig hjemvenden (5)</u>	<u>Graviditet & fødsel (3)</u>	<u>Overenskomster (7)</u>	<u>Religion (20)</u>
<u>Familiesammenføring (5)</u>	<u>Børn & unge (7)</u>	<u>Diverse & nyt (4)</u>	<u>Sport (1)</u>
<u>Dansk statsborgerskab</u>	<u>Ældre (2)</u>		<u>Musik & dans (5)</u>
<u>(indfødsret) (10)</u>	<u>Sociale ydelser & pension (4)</u>		<u>Kunstnere (4)</u>
<u>Rådgivning & krisehjælp (19)</u>	<u>Tolkning (1)</u>		<u>Litteratur (6)</u>
<u>Tolkning (4)</u>	<u>Rådgivning & krisehjælp (1)</u>		<u>Kulturhuse & museer (2)</u>
<u>Love & regler (6)</u>	<u>Bolig (3)</u>		<u>Børn, unge & ældre (5)</u>
<u>Diverse & Nyt (3)</u>	<u>Børneinstitutioner (3)</u>		<u>Arrangementer (1)</u>
	<u>Diverse & nyt (2)</u>		<u>Diverse & nyt (7)</u>
Uddannelse	Samfund	Organisationer	Om Finfo
<u>Uddannelse (7)</u>	<u>Samfund (11)</u>	<u>Organisationsarbejde (1)</u>	<u>Om FINFO</u>
<u>Førskole (1)</u>	<u>Myndigheder (10)</u>	<u>Liste over foreninger (89)</u>	
<u>Grundskole & friskoler (4)</u>	<u>Råd & nævn (5)</u>	<u>Internationale organisationer (12)</u>	
<u>Ungdomsuddannelser (4)</u>	<u>Politik & valg (10)</u>		
<u>Dansk for udlændinge (15)</u>	<u>Diverse & nyt (0)</u>		
<u>Videregående uddannelser (5)</u>			
<u>Voksenuddannelse & kurser (4)</u>			

2. Informationsøgning på basis af case

a. Mohammed

Du kommer hver dag hos Mohammed, som er født i Pakistan og er kommet til Danmark i slutningen af 60'erne. Din opgave er at hjælpe ham med tage tøj på og spise morgenmad. Du har fået en god kontakt med Mohammed. Hans tøj er meget slidt og går hurtigt i stykker. Du opfordrer ham til at købe nyt tøj, men han afviser og fortæller dig at han ikke har råd! Du vil gerne undersøge, hvilke økonomiske muligheder der gælder for folk som Mohammed og på den måde hjælpe ham med problemet.

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

---

b. Amir

Du kommer hver dag hos Amir som er tæt på 70 og er kommet til Danmark engang i begyndelsen af 80'erne. Han er meget dårlig til dansk. Derfor har I aldrig haft mulighed for at tale sammen. Han ser meget ensom og nedtrykt ud og går næsten aldrig ud af lejligheden. Du ved, at han er politisk flygtning fra Iran. Du vil gerne hjælpe ham, derfor vil du undersøge, hvilken forskel der er mellem en flygtning og en indvandrer, og hvilke muligheder han har for at udvide sit netværk.

c. Fatma

Du kommer hver dag hos Fatma, som er født i Marokko og er kommet til Danmark engang i 70'erne. Hun har fire store børn, og hendes mand er død. Hun er meget dårlig til dansk og bruger tit sine børn til at fortælle dig noget. Hun peger tit på sin mave og klager over smerten. Hun har en gang været hos lægen uden resultat. På trods af din opfordring vil hun ikke besøge lægen mere, og hun vil heller ikke tale med sine børn om det. Du synes, hun lugter meget af urin og har mistanke om, at hun lider af inkontinens. Du vil gerne hjælpe hende med hendes problem. Du er nødt til at forstå noget om, hvordan man forstår smerten i andre kulturer, og hvordan man giver udtryk for den. I den forbindelse må du også forstå begrebet skam i en kulturel ramme.

d. Aziz

Du kommer hver dag hos Aziz, som er tyrkisk indvandrer. Du skal hjælpe ham med personlig pleje. Han har mange børn og børnebørn, og de kommer tit og besøger ham. Det hjælper dig, da Aziz ikke er så god til dansk. Du har observeret, at Aziz er blevet meget glemsom her på det sidste. Du er bange for, at han er begyndt at udvikle demens, men på grund af sproglige vanskeligheder har du svært ved at vurdere situationen. Du vil gerne undersøge noget omkring etniske minoriteter og demens.

Eksempler på resultatet fra søgninger i forbindelse med casearbejde (Lovgivning anno 2003):

Hvilke økonomiske muligheder har indvandrere?

For at få fuld folkepension i Danmark skal man have boet i landet i 40 år. Derfor bliver ældre indvandrere bundet til en lav folkepension. Ifølge pensionsloven bliver pensionen udregnet efter en særlig brøkregel, der betyder, at man optjener sin pension efter, hvor lang tid man har været i landet. Det er nødvendigt at uddybe konsekvensen af denne forskel.

Hvad er forskellen mellem indvandrere og flygtninge?

De fleste flygtninge er påvirket fysisk og psykisk af flugten, tiden i hjemlandet og på asylcentre. Det vil påvirke deres adfærd og vanskeliggøre en kommunikation uanset sproget. Det er langt fra de fleste, der kan tale engelsk. Uddannelsesmæssigt

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

---

er de på meget forskellige niveauer. Nogle har en universitetsuddannelse, og andre er analfabeter, selv på deres modersmål. Indvandrere har valgt at flytte til et andet land og har mulighed for at besøge deres hjemland. Mens indvandrere skal klare sig selv, hvad angår sprogundervisning, er flygtninge gået gennem en introduktionsuddannelse. Selvfølgelig har både flygtninge og indvandrere social eller kulturel kapital, som vil hjælpe dem i deres tilpasningsproces til det danske system. F.eks. er flygtninge fra store byer mere vant til at manøvrere i det moderne og til at afkode de kulturelle symboler. Men denne sociale, kulturelle og symbolske kapital kan lige så godt forhindre dem i deres tilpasningsproces og skabe en mis-kommunikation, da disse ressourcer er opnået under andre sociale forhold. Forestil jer en matematikprofessor fra Bagdad, som har haft en meget høj symbolsk kapital på sit universitet. Nu skal han bo på et plejehjem og behandles på lige fod med andre beboere. Han vil have svært ved at acceptere, at hans erfaringer og viden er ubrugelig i den nye sammenhæng.

Gør det mere ondt på arabisk?

Der findes forskellige opfattelser af måden, man udtrykker smerte på i forskellige kulturer. Det er karakteristisk, at det, der i den ene kultur bliver betragtet som et symptom på sygdom, i en anden kultur kan blive betragtet som ganske normalt. Sygdomsårsagerne, dvs. den måde, man forklarer sygdom på, er noget af det, der varierer mest fra samfund til samfund. Sygerollen er ligesom kønsroller noget, vi lever med i det daglige uden rigtig at reflektere over det ("Kultur møder i sundhedsvæsenet", Jens Hjort Andersen, red.). I nogle kulturer er det nemmere at tale om mave end underliv og man er vant til at udtrykke sin smerte eller sit savn mere tydeligt. I den forbindelse er det nødvendigt at finde ud af: 1) om årsagen til smerten er det samme som brugeren giver udtryk for; 2) om der er sammenhæng mellem hvor intenst personen udtrykker sin smerte og den reelle smerte.

Demens og etniske minoriteter

De relevante temaer i forbindelse med dette emne er:

- 1) Minoritetsgruppernes viden om aldring og især demens er begrænset.
- 2) Manglen på et fælles sprog (verbalt og nonverbalt) har stor betydning. Det er meget svært at stille en korrekt diagnose uden et fælles sprog.
- 3) Manglende kendskab til og forståelse af den dementes sociokulturelle baggrund og sprog skaber barrierer i forhold til samarbejdet mellem familien og institutionen.
- 4) Børnene har svært ved at acceptere, at de ældre bliver demente, da de ældre tit har rollen som familieoverhoveder. Det kan give problemer i forbindelse med at bruge børnene som tolke. Løsningen kan være at indsamle mere information om personen, inddrage familien og bruge professionelle tolke. (Etniske minoriteter og Demens, Peter Lindblad og m.m.).

Tema 4

Kommunikation med individer med anden etnisk baggrund

Hensigten er, at deltagerne forstår betydningen af kommunikation i mødet med brugere med anden etnisk baggrund. Ved at få indsigt i teori og prøve nogle aktiviteter vil deltagerne forhåbentlig opdage, at kommunikation kan både fremme og forhindre et konstruktivt møde mellem mennesker. For at kunne begå sig i ældresektoren skal de etniske minoriteter tilegne sig et sæt normer, som har med samværsformer, social opførsel, social disciplin, organisation af tanker og indkodning af systemets egen logik at gøre. Det store problem for denne gruppe er, at den viden og de samværsformer, der er produceret af praksis, ikke behøver at blive artikulert. Den kan "tilegnes gennem praksis og anvendes i praksis, uden at den udtrykkes eksplicit". En tovejs og dialogisk kommunikation vil hjælpe den gruppe af brugere til at afkode den viden, som ligger implicit i institutionens praksis.

Oplæg: Kommunikation

Det er umuligt for mennesker ikke at kommunikere, så længe der er mennesker omkring os. Og desværre er et kommunikeret budskab uigenkaldeligt, og vi kan ikke tage budskabet tilbage. Kommunikation er ikke bare en videregivelse af information, men et samspil mellem tale og gestikulation, som indbefatter både indholdet og den nonverbale adfærd. En dialogisk kommunikation kræver, at begge parter er med til at skabe budskaber, og at begge parter fortolker, hvad modparten siger, på baggrund af deres aktuelle livssituation og erfaringer. I den forbindelse kan nævnes Luhmann's opfattelse af kommunikation som en selektiv hændelse. Den første selektion i kommunikationen er valg af information. Den anden selektion er valget af meddelelse. Disse to valg må foretages af den første part i kommunikationen (f.eks. hjælperen). Den tredje selektion er valget af forståelse. Det valg må foretages af den anden part af kommunikationen (f.eks. brugeren). Derefter foretager den første part det fjerde valg, som drejer sig om forståelseskontrol. "Kommunikation er - når den opfattes som en syntese af de tre selektioner information, meddelelse og forståelse - først realiseret, når der er opnået forståelse. Forståelse er derfor al kommunikations succeskriterium."

I mødet med andre kulturer er vi særlig udsatte for den risiko at afgive meddelelser, som vi ikke har haft til hensigt, fordi den betydning vi tillægger et indtryk er kulturel betinget. For at forstå kommunikation må vi kende de elementer, der indgår i kommunikationen:

Afsenderen: afsenderen kan være en person eller en hel gruppe, som vil meddele omverden noget.

Kodning: en omsætning af vores tanker, hensigter og følelser til opfattede udtryk ved hjælp af sprog og de nonverbale signaler.

Budskab: budskab repræsenterer det, afsenderen vil meddele, men opfatter også meddelelser, som ikke var afsenderens hensigt. F.eks. tegn på angst og nervøsitet.

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

Medie: valg af medier er vigtigt i mødet med andre kulturer, da der i nogle kulturer mest kommunikerer mundtligt. Valget af medie er også en meddelelse. Skattevæsenet kommunikerer med os skriftligt.

Modtager: modtageren af et budskab kan være den person, afsenderen sigter imod, eller andre som får del i budskabet.

Dechifrering/informationsbehandling: modtageren filtrerer budskabet ud fra sin erfaringsbaggrund og danner sig ved dechifrering en opfattelse af, hvad afsenderen mener.

Respons og feedback: måske den vigtigste del af en kommunikation, fordi den del fortæller afsenderen om hans budskab er forstået korrekt.

Ethvert element kan skabe problemer i kommunikationen, fordi kommunikationen forgår både verbalt og nonverbalt. F.eks. kan en irettesættelse misforstås ved brug af et venligt tonefald.

Et andet eksempel: en social- og sundhedshjælper kommer hos en tyrkisk bruger. Hun har noget mad med, som hun gerne vil varme for personen. Men hun kan desværre meddele andre ting ved sin ankomst uden selv at være klar over det. Ved ikke at tage sine sko af har hun allerede sendt et budskab til beboeren! Beboeren opfatter dette nonverbale signal hurtigere end hendes forklaringer omkring madens kvalitet!

I mødet med en bruger med anden etnisk baggrund er det vigtigt, at vi sikrer os, hvordan vi formidler vores budskab. Vi bør sikre os, at budskabet er forstået rigtigt af modtageren ved en forståelseskontrol. Det forudsætter en tydelig feedback fra brugeren til hjælperen. Og det kræver respekt og lydhørhed for brugernes behov, følelser og viden. Det er forudsætningen for en vellykket tovejskommunikation. Denne kommunikationsform kan resultere i at hjælperen bliver nødt til at omdisponere sit budskab. Denne proces kræver *tid, forberedelse og åbenhed* og kan påvirkes af hjælperens forventninger og det miljø, som danner rammen om kommunikationen. Hjælperen bør være bevidst om sin egen og brugernes nonverbale kommunikation, da de nonverbale signaler er vigtigere end de verbale i en normal kommunikation! Eksempler på den slags nonverbale signaler er: afstand, berøring, gestus, påklædning, kropsholdning, duft/lugt og udseende. (for yderligere forklaringer se "Kulturgrammatik," side 88- 92).

Den naturlige afstand på 60-80 cm imellem danskerne kan af mennesker med en anden kulturbaggrund opleves som en fornærmelse! Det betyder meget, om man giver hånd eller lader være!

Påklædning som shorts eller tørklæde kan forstås forskelligt af forskellige mennesker, det gælder også tatoveringer.

Hjælperens og brugerens kulturelle identitet er ikke noget æstetisk. Kulturel identitet forhandles mellem hjælperen og brugeren. Denne forhandling skal baseres på en dialogisk kommunikation mellem to subjekter.

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

Forståelseskontrol

Her må påpeges, at forståelseskontrol er en af få og reelle løsninger til at forhindre misforståelser mellem hjælperen og brugeren. Hjælperen må sikre sig, at hendes budskab er forstået rigtigt. Det sker ved at både spørge og være opmærksom på de nonverbale signaler fra modtageren.

Rollespil

1.

Deltagerne prøver 2 kommunikationslege for at forstå kommunikationens betydning i mødet med brugeren med en anden etnisk baggrund.

Holdet deles op i 2 grupper. Hver gruppe får 20 min. til at aftale deres ”regler for omgang med hinanden”.

Hver gruppe skal finde på mindst 10 forskellige verbale og non-verbale tegn, som er gældende for samværet i gruppen.

Eksempel: Hvis man vil tale med en kvinde, skal man først, inden en kommunikation startes, løfte sine hænder op over hovedet. Hænderne skal være sænket, før man må begynde at tale.

Eksempel: Mænd hilser på hinanden med venstre hånd.

Eksempel: Mænd må ikke kigge en kvinde i øjnene.

Når gruppen har fundet frem til regler for omgangsformer, sender den 2 personer ind i den modsatte gruppe for at ”afkode” denne gruppes regler for samvær. Gruppen må ikke fortælle de 2 ”fremmede” noget om reglerne.

De fremmede er i gruppen i max. 2 minutter. Men hvis de kommer til at forbyde sig mod gruppens regler for omgang med hinanden, bliver de vist ud af lokalet.

Når de 2 personer kommer tilbage til deres egne ”landsmænd”, skal de fortælle, hvad de har set, og hvad der skete hos de ”fremmede”. Hvis man er blevet vist ud af lokalet, fordi man forbrød sig mod reglerne, skal man fortælle sine landsmænd, hvad man ikke må gøre.

Flere fra hver gruppe skal prøve denne aktivitet. Senere mødes grupperne. Grupperne skal forklare, hvilket regelsæt man mener, ”de fremmede” har.

Denne aktivitet viser, hvor svært det er at gætte sig til, hvad der er rigtigt og forkert i andre kulturer. Aktiviteten viser også, at medlemmer af en majoritetsgruppe har ansvar over for minoriteten, fordi det er meget svært at gætte sig til indforståede regler og traditioner. En bevidst kommunikation vil lette mødet mellem gruppen og de såkaldte ”fremmede”.

2.

Holdet deles op i små grupper. Hver gruppe får en case, hvor de skal prøve at arbejde med kommunikation og forståelseskontrol. Casen kan evt. hentes fra cases om informationssøgning på side 11-12.

Afslutning - Problemfelter eller udfordringer

Grupperne kigger på de problemfelter eller udfordringer, som de påpegede i begyndelsen af uddannelsen. De diskuterer løsninger i fællesskab og præsenterer deres overvejelser for de andre på holdet. Underviserens rolle er at skabe rammer for fremlæggelsen og diskussionen af problemer og løsninger. Det er vigtigt at påpege, at det er deltagerne, som skal afslutte uddannelsen. Underviserens såkaldte "guld-korn" omkring respekt, solidaritet og dialog er ingenting værd, før de bliver personliggjort og sprogliggjort af deltagerne. Underviseren kan hjælpe deltagerne med at perspektivere og kræve, at de forholder sig til de begreber, de bruger. I det følgende kommer to eksempler på sådanne perspektivering af begreber (tolerance og dialog).

Tolerance

De fleste betragter tolerance som noget godt, men hvis vi sætter dette begreb i forhold til solidaritet, så opdager vi, at det måske ikke er særlig positivt at være tolerant! Tolerance er passiv. Ved tolerance involverer vi os ikke i andres liv. Solidaritet kræver, at man forholder sig aktivt til andre mennesker. Det danske samfund er blevet tolerant i de sidste mange år, men vi har glemt alt omkring solidaritet med de svage grupper.

Dialog

Den sande dialog mellem repræsentanter fra majoriteten og minoriteten finder sted, når de begge opfatter hinanden som ligeværdige subjekter. Det kræver, at hjælperen opfatter disse brugere som kommunikerende subjekter og tolker deres aktiviteter som kommunikativ adfærd. Det forudsætter også, at hjælperen betragter ældre med anden etnisk baggrund som en ressource og ikke som et problem. Ifølge den sydamerikanske samfundstænkner Paulo Freires mening kræver dialogen 5 betingelser:

Dialogen kan ikke eksistere uden kærlighed til verden og menneskene.

Dialogen kan ikke eksistere uden ydmyghed og respekt for andres bidrag.

Dialogen kræver en stærk tro på mennesket.

Dialogen kan ikke eksistere uden håb.

Dialog kan ikke eksistere uden at de samtalende engagerer sig i kritisk tænkning.¹

---

¹ Paulo Freire, De undertryktes pædagogik, Christian Ejlers' forlag., side 64- 67

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

Litteratur:

- "Kulturgrammatik, kunsten at møde andre kulturer", 2. udgave, Gillis Herlitz, Munksgård, 1999
- "Etniske minoriteter Kulturmøder i sundhedsvæsenet", red. Jens Hjort Andersen og Anne D. Jensen, Munksgård, 2001
- "Årbog om udlændinge i Danmark, 2002- status og udvikling", ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration
- "At blive ældre i et andet land", George W. Leeson, seniorforlaget, 1989
- "Sygepleje og Islam", artikler i Sygeplejersken nr. 19-22, 2003
- "Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde", Marianne Skytte, Hans Reitzels Forlag, 2001
- "Det unikke menneske, omsorg og pleje til flygtninge og indvandrere", FOA, profil 2001, FOAs trykkeri
- "Fanget i førtidspensionsfælden", artikel i Information, 18 juni 2002
- "Store forskelle på vilkår for ældre indvandrere" artikel i Information, 11 juni 2002
- "Socialkritik nr. 65-66", årgang 1999, tema flygtninge og indvandrere
- Video: "Tag del i Danmark!"
- "Klassisk og moderne samfunds teorier", 2. udgave, red. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen, kap. 20, Pierre Bourdieu, 2000
- "Pierre Bourdieu", Staf Callewaert, klassisk og moderne samfundsteori, 1996
- "Bourdieu, habitus begrebet og voksenpædagogik i dag", Richard Lee Stevens, Om voksenpædagogik, 1999
- "Modernitet og etnicitet", Mehmet Umit Necef, Dansk Sociologi, nr.3, 1993
- "Globale dimensioner, interkulturel pædagogik". Mellemløst samvirke, Interkulturel undervisning Iben Jensen
- "Hvad med os? Etniske Minoriteter- en udfordring i fremtidens ældreomsorg". Peter Lindblad og Mette Mølgaard, 1995, Dafolo forlag
- "Det gode kulturmøde": medborgeren, kulturministeriet, 2001
- "Etniske Minoriteter og Demens", Peter Lindblad, mm. 1998, Dafolo forlag

Anden anbefalet litteratur

- "Medierne, minoriteterne og majoriteten", Mustafa Hussain og mm. nævnet for etnisk ligestilling, 1997
- "Interkulturel kommunikation i komplekse samfund", Iben Jensen, RUC, 1998
- "Kultur og kommunikation", IBEN JENSEN OG HANNE LØNGREEN, samfundslitteratur, 1995
- "Naser Khader, ære og skam", det islamisk familie og livs mønstre i Danmark og mellemøsten, Borgen, 2002
- "I en klasse for sig", Sally Andersen, socialpædagogisk bibliotek, 2000
- "Hvorfor hænger de "tyrkisk-kurdisk" drenge ud ved bænken langs skolemuren?", Dorte Staunæs, unge pædagoger nr. 5- 2000
- "Når Ali gør noget andet end "de etniske andre"", Interkulturel psykologi, Julio Arenas (red.)

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

- "Interkulturel psykologi", Julio Arenas (red.), Børn mellem to kulturer i mødet med daginstitution, skole og hjem, Heidi Kromayer, 1997
- "Kultur- adskillelse eller dialog", Peter Berliner, Interkulturel psykologi, Julio Arenas (red.)
- "Kan kulturer mødes?", Kirsten Hvedgård-Lassen, 1998
- "Modernitet og etnicitet", Mehmet Umit Necef, Dansk Sociologi, nr.3, 1993
- "De undertryktes pædagogik", Paulo Freire, Christian Ejlers' forlag, 1978
- "Kulturaktion for friheden", Paulo Freire, Christian Ejlers' forlag
- "Dansk som andetsprog, et nyt fagområde", artikelsamling, undervisningsministeriet, 1995
- "Etniske minoriteter i Danmark", Kirsten just Jeppesen, Social kritik, 65-66/99
- "Fakta om flygtninge og indvandrere", MS, marts 2000
- "Bowling alone", Robert Putnam, jan. 1995
- "ECRI", anden rapport om Danmark, juni 2000
- "Social forskning", temanummer, etniske minoriteter i velfærdssamfundet, 2000
- "Mislykket integration?", Gunnar V. Mogensen, mm., rockwool fonden, 2000
- "Fremmedhed og fremmedhad", Lise Togby, Columbus, 1997

Internetadresser

- www.statistikbanken.dk
- www.finfo.dk
- www.nydansker.dk
- www.etniskeaelde.dk
- www.aeldreviden.dk/Temaer/minoriteter/
- www.kum.dk
- www.inm.dk
- www.ms-dan.dk
- www.drc.dk

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

Forslag til lektionsplan

	1. dag	2. dag	3. dag
Formiddag	Introduktion Tema 1 Etniske minoriteter i Danmark	Tema 3 Viden er vejen til et godt møde	Diskussion i grupper om løsningsforslag
Eftermiddag	Tema 2 Mødet med et andet menneske	Tema 4 Kommunikation	Præsentation af ideer Evaluering

Bilag I

Kultur

Kultur er en dynamisk størrelse som skabes, opretholdes og ændres i mellemmenneskelige relationer. Kulturen fremtræder på to niveauer som en overordnet fælles kultur og som en personlig kultur. Kultur blev defineret af antropologen

E.B.Taylor således:

*"Den verdensopfattelse og de værdier, de moralnormer og den faktiske adfærd samt de materielle og immaterielle frembringelser heraf, som mennesker overtager fra en foregående generation, og som de, eventuelt i **en ændret form**, søger at viderebringe til næste generation."*

Denne formændring af kultur kan selvfølgelig ske i en vekselvirkning med det omgivende samfund gennem kommunikation. Kultur har to overordnede funktioner, som tilgodeser basale menneskelige behov: 1. Den skaber meningsfuldhed i tilværelsen. 2. Den skaber orden i tilværelsen. Heraf følger ligeledes, at menneskets identitet er forankret i dets kultur.

Kulturel forudforståelse defineres som en indkredsning af erfaringer, viden, oplevelser, følelser og holdninger, individet har over for kategorier af mennesker, som han ikke betragter som medlemmer af de kulturelle fællesskaber, han selv identificerer sig med.

Kulturel selvforståelse defineres som de måder, individet giver udtryk for et kulturelt fællesskab, som han identificerer sig med.

Bilag 2

Integration

Integration betyder rent sprogligt "sammensmeltning af dele til en helhed". I den aktuelle debat bruges det ord som fællesbetegnelse for forskellige strategier, som anvendes i forbindelse med tilrettelæggelsen af en minoritetspolitik.

1. *Assimilation* indebærer at minoriteten opløses som gruppe og opgiver eget sprog og egen kultur. Den integrationsform er ensidig og stiller ikke krav til majoriteten.
2. *Pluralistisk integration* forudsætter, at alle kulturer i samfundet er ligeværdige. Etniske minoriteter skal have mulighed for at bevare centrale dele af deres kultur, idet de dog må indordne sig under samfundets grundlæggende normer og værdier, kort sagt en ægte integration er gensidig.
3. "*Smeltedigel (melting pot)*" er et idealistisk billede af, hvad der er sket med forskellige indvandrergupper i USA.
4. *Segregation* betyder adskillelse. Ved denne strategi adskiller man alle indvandrere fra majoritetsbefolkningen ved at installere dem nogle bestemte steder som f.eks. Ghettoer. I den nuværende debat bliver betegnelsen integration desværre benyttet for fænomener, som påfaldende ligner assimilation og segregation, da de to sidste begreber efterhånden er blevet belastede.

Bilag 3**Begrebsafklaring og forklaringer på integration eller manglende integration:**

En kort oversigt over de mulige forklaringer på den måde, hvorpå integrationen foregår i samfundet.

1. Kultur og etnicitet (at se for meget kultur)

Ud fra en funktionalistisk kulturopfattelse kan den danske majoritet vælge at forklare minoriteternes hverdagsliv i Danmark ved at henvise til specifikke elementer i deres kulturelle og religiøse baggrund. Kultur opfattes i den sammenhæng som noget statisk, og det centrale er, at man skelner mellem danskhed og ikke danskhed. Manglende integration har derfor noget med manglende danskhed at gøre. Denne kulturfiksering resulterer i to perspektiver eller strategier (afhængigt af om man tænker på holdninger eller handlinger): etnocentrisme og kulturrelativisme.

Etnocentrisme

Man favoriserer de danske normer og vurderer andre kulturers rigtighed ud fra majoritetens synsvinkel. Det resulterer ofte i etnisk intolerance, som forhindrer integrationen af minoriteterne. I mange tilfælde resulterer det i, at majoriteten forveksler integration med assimilation.

Kulturrelativisme

Man bruger kulturelle forskelle som forklaring på minoriteternes handlinger og adfærd. På den måde prøver majoriteten at tage hensyn til minoriteternes "kultur". Tilhængere af den teori mener, at hvis man i sit møde med de etniske minoriteter er bekendt med deres etniske baggrund, så kan der skabes specielle foranstaltninger, som kan resultere i en vellykket integration.

2. Struktur og etnicitet (at se for lidt kultur)

Ud fra en strukturalistisk synsvinkel bestemmes den etniske identitet af majoriteten og de herskende magtforhold. Tilhængere af denne teori afviser kulturforskelles forklaringsværdi. For dem er minoritetsproblemet udtryk for velfærdsstatens krise. De prøver at finde forklaringerne i de etniske minoriteters socioøkonomiske placering i det danske samfund. På den baggrund er de optaget af forholdet mellem aktør og struktur.

3. Modernitet og etnicitet*Forklaring*

Kultursociologen Mehmet Umit Nedef anlægger et modernistisk syn på integrationen. Han prøver at koble minoriteternes subjektive måde at skabe deres egen identitet på på moderne samfundsvilkår. I den forbindelse opponerer han imod en romantiseret forestilling om minoriteternes kulturer. For at anskueliggøre dette, skelner han mellem første generations traditionelle etnicitet og de efterfølgende gene-

Interkulturel kompetence i jobfunktionen

Grundlæggende undervisningsmateriale

---

rationers symbolske etnicitet, som tager individualiteten som udgangspunkt og er afhængig af konteksten. Efter hans mening skal årsagerne til indvandrernes manglende integration findes i 1) danskernes nostalgiske diskurs om indvandrerne 2) det danske arbejdsmarkeds stive struktur med relativt høje mindstelønninger 3) indvandrernes relativt lave uddannelsesniveau.

Han mener endvidere, at afhængighed af offentlig hjælp kan føre til passivitet og umyndiggørelse, selv for de mest ressourcestærke blandt flygtninge og indvandre-
re.

4. Putnam og "social kapital"

Med inspiration fra den amerikanske samfundsforsker Robert Putnam kan man finde forklaring på den manglende integration af etniske minoriteter i den sociale kapital forfald i det moderne samfund. Ud fra hans teori kan man konkludere, at integrationsprocessen bedre kan støttes ved netværksdannelse i det lokale samfund end ved social lovgivning og regeringsstøtte. Integration af flygtninge og indvandre-
re skal begynde i det civile samfund på basis af udvikling af social tillid og netværker.